

İKİ ULUSLARARASI SEMPOZYUM VE BİR ÖZET

*Yrd.Doç.Dr. Tekin MEMİŞ**

ÖN AÇIKLAMA

Bu yazıda iki uluslararası sempozyum ve bunlarda ele alınan konuların tanıtımı yapılacaktır. Bunlardan ilki “Modern Teknik Sistemlerin Güvenliği Dünya Kongresi –Almanya Saarbrücken”, ikincisi ise “EDV-Gerichtstag Uluslararası Sempozyumu”dur. Her iki sempozyum da yeni teknoloji karşısında bir tavrın belirlenmesi çerçevesinde yapılmıştır.

Bu çalışmada bu iki sempozyumun tanıtımı yanında, internet etiği ile ilgili bir bildirinin geniş bir özeti sunulmuştur. İnternetin merkezî olmayan ve denetlenemeyen yapısı gereği önümüzdeki günlerde de internet etiği üzerinde çok konuşulacaktır. İnternet için getirilecek hukuki düzenlemeler için internette oluşan ve “netiket” adı verilen kuralların ilk adım olma ihtimali oldukça yüksektir. Bu bağımsız kuralların esasını ise internet etiği oluşturmaktadır.

I. MODERN TEKNİK SİSTEMLERİN GÜVENLİĞİ DÜNYA KONGRESİ –ALMANYA SAARBRÜCKEN

1. Genel Tanıtım

Almanya'nın Saarbrücken kentinde 12-14 Eylül 2001 tarihleri arasında modern teknoloji için oldukça önemli ve hareketli günler yaşandı. Saarbrücken, “World Congress Safety of Modern Technical Systems”e ev sahipliği yaptı. Saarbrücken Kongre Salonunda gerçekleştirilen bu etkinlik oldukça yoğun bir programa sahipti. Modern Teknik Sistemlerin Güvenliği Dünya Kongresi çok sayıda bilim adamı ve sahasında uzman kişilerin katılımı ile ayrı ayrı salonlarda gerçekleştirildi. Toplam 5 konu üzerinde dünyanın değişik ülkelerinden gelenler tarafından 70’i aşkın bildiri sunuldu. Bu bildiriler Dünya Kongresinden önce kitap ve CD halinde hazırlandı ve katılımcılara sunuldu. Kongre dili Almanca, İngilizce ve Fransızca idi. Kongre, bildirilerin sahipleri tarafından sunulmasından sonra soru-cevap ve görüş bildirmelerle renk kazandı.

* A.Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi.

Dünya Kongresi şu değişik 5 konuda enerji ve tabii bilimler, pazarlama, hukuk ve etik, yönetim gibi 4 farklı branştan oluşan bildirimlerle gerçekleştirildi:

1. Enerji
2. Ulaşım
3. Üretim
4. Enformasyon ve İletişim Teknolojisi
5. Tıbbi, Biyoloji ve Gen Teknolojisi

Bu konuların tabii ki odak noktası güvenlikti. Bu 5 konuda 4 farklı branştan uzmanlar ve akademisyenlerin sunduğu bildirimlerle bilimler arası etkileşimin sağlanması hedeflenmişti. Bildirilerin sunulmasının arkasından farklı branştan konuya yaklaşımların sergilenmesi, Kongreyi bilimsel açıdan daha da zenginleştirdi.

2. Sunulan Bildiriler

Dünya Kongresine 5 temel konuda sunulan bildiriler orjinal isimleri ve Kongre kitabındaki sırası ile şunlardır¹:

Introductory Plenary Session

Albert Kuhlmann: Does safety science fulfill the requirements of modern technical systems?

Willy Geysen: The acceptance of systemic thinking in various fields of technology and consequences on the respective safety philosophies

Bernhard Wilpert: Der Mensch im Kontext technischer Systeme

Carl Friedrich Gethmann: Ethical aspects of technical safety

Rüdiger Breuer: Staat und Wirtschaft: Einfluss unterschiedlicher Rechtskulturen auf die technische Sicherheit

Martin H. Bobzien: Muss Globalisierung zu niedrigeren Sicherheitsstandards führen?

Cezar Benoliel: The importance of the Latin American Safety Engineering Association

1. Energy

John F. Ahearne: Probabilistic methods of risk analysis for energy generating installations

Wolfgang Hayek: Control strategies and safety checks in future power tech-

¹ Kongre'de sunulan bildirimlerden istifade etmek isteyen okuyucular şu e-posta adresinden yararlanabilir: tmemis@web.de.

nology, explained on examples of components of thermal power stations.

Didier Gaston/S. Chelhaoui/C. Joly: Some thoughts on the safety of fuel cells

Bal Raj Sehgal: Nuclear power safety in comparison with the safety of coal powered plants including all steps from extraction to waste disposal

Babette Fahlbruch: Chancen und Herausforderungen von Ereignisanalysen—Opportunities and challenges of event analysis methodologies

Marin Ignatov: Sicherheitskultur in der Energiewirtschaft – Zur Befolgung von sicherheitsrelevanten Vorschriften in Kernkraftwerken

Najmedin Meshkati: Control rooms' design in industrial facilities

Hans J. Pasman/J.K. Vrigling: Social risk assessment of large technical systems

Claus Piekarski/ Michael Treiber: Internationale Entwicklung von Unfällen und Berufskrankheiten im Bergbau

Muhammad Salim Abdullah: Muslim ethics of using raw materials for energy generation

Ulrich Büdenbender: Critical assessment of blanket clauses used in laws concerning industrial plants

Hans-Werner Rengeling :Wird das Prinzip der „Schadensvorsorge“ richtig gehandhabt?

Thomas von Danwitz: Rechtsmaßstäbe zur Bestimmung zulässiger Sicherheitsrisiken bei der Energieversorgung

Ajoy K. Ghose: Are renewable energies realistic alternatives to fossil fuel and nuclear power generation for Asia?

2. Transportation

Gérard Boqueho: Les lignes a grande vitesse Le systeme TGV de la SNCF

Philippe Cassini: Road transportation of dangerous goods – quantitative risk assessment and route comparison with QRA model

Jean-Pierre Heckmann: Safety system –Safety functions Design to safety and design to operational reliability process for Airbus programs

Vaughan Pomeroy: Classification - adapting and evolving to meet the challenges of the new safety culture

Helmut Wiedemann: System safety of natural gas driven vehicles

René Amalberti: Ergonomic aspects of air safety

Lutz Bergau: Strahlenexposition und Tumorerkrankungen beim fliegenden Personal

Stephen J. Guastello: Nonlinear dynamics and occupational accidents

Barry Kirwan: Transportation safety – a changing landscape

Marion Wiethoff / J.H.Erik Andriessen /Evangelos Bekiaris: Telematics as a means to improve safety

Peter Cerwenka: Ethische Grundsätze der Verkehrssystemplanung

Dieter Klaus Franke: How can the media exert a positive influence on behaviour in road traffic?

Hartmut Hormann : Safety at sea

3. Production

Michael Faber: Reliability of exceptional structures

Andrew Hale: Safety management in production

Patrick Hudson: Automation: A problematical solution

John Wreathall: Systemic safety assessment of production installations

Romney B. Duffey/John Saull: Errors in technological systems

Rhona Flin: Danger - men at work: Management influence on safety

Helmut Greim: Concentration limits and actual risks from hazardous substances

Erik Hollnagel: Human-oriented automation strategies

Louis Balme: Product certification as a means to guarantee product safety

Heinz Bartsch: Berücksichtigung interkultureller Aspekte für die Sicherheitsrelevanz von Produktionsanlagen

Johan Verbruggen : Relationship between standardization and intellectual property law

Klaus Vieweg: Sicherheitsgesetzbuch als Instrument zur Straffung des Technikrechts?

Eduard Gontscharow: Einige Probleme der technischen Sicherheit in Russland und Wege zu deren Lösung

4. ICT

Hannes Federrath: Mehrseitige Sicherheitsfunktionen in Telekommunikationsnetzen

Jörg Siekmann: FairPay: Sicherer Geldtransfer über das Netz

Markus Ullmann: Sicherheitsaspekte von Mobile Code

Stefan Wolf: Sicherheitslücken in Firewalls

Axel Buchter: Arbeitsverdichtung, Arbeitsstress und mögliche Gesundheitsgefahren

Peter Jensch: Multimedia in medicine and data security for telemedicine

Günter Müller/Andreas Bertsch: Digitale Unterschriften und vertrauenswürdige Dritte für Multimediadienste

Jos Dumortier: The impact of intellectual property law on information security

Johann Haller: Multilinguale technische Dokumentation: Sprachkontrolle für die Sicherheit

Maximilian Herberger: Law - Internet – Security Design principles for a co-operation between the technical and the legal world

Anton Kolb: Cyberethik: Verantwortung in einer digital vernetzten Welt

Rainer Kuhlen: Die Ambivalenz von Filter- und Abblock-Verfahren im Internet

Klaus Brunnstein: About actual threats from the internet: About viruses, worms, Trojan Horses and other computer beasts

Johannes Buchmann Christoph Ludwig: How secure can security possibly be?

Klaus P. Jantke: Trust, dependability and security in electronic payment systems

5. Biological, Medical Genetic Engineering

Rolf-Dieter Böckmann: Zum Stand der Sicherheit moderner Systeme der Medizin- und Krankenhaustechnik in Europa und Amerika

Peter Czermak: Safety measures in laboratories and production plants using gene technology

Chun Sik Lee: Reinraumtechnik als Sicherheitsfaktor in der Biotechnologie

Gerhard Müller: Sicherheitsanforderungen an die Lasertechnik

Daniel Scheidegger: Problems of team performance in the operating room

Christian Zinn: Hospital infection control as part of an integrated safety concept

Michael Baram: Legal borders necessary for a safe genetic technology Sicherheitslösungen

Christian Dierks: Spezielle rechtliche Aspekte der Bio-, Medizin- und Gentechnik

Paul Fritsche: The physician's attitude towards medical technology

Geertrui Van Overwalle: Influence of intellectual property law on safety in biotechnology

Bertram Bresser/Volker Paul: Trustworthy communication in physician networks

Claus-Michael Lehr: Mehr Sicherheit und Geschwindigkeit bei der Arzneimittelentwicklung durch InVitro-Prüfungen der Bioverfügbarkeit

Oliver Schöffski: Wie viel Medizintechnik ist im Gesundheitswesen bezahlbar?

Closing Plenary Session

Jürgen Althoff: Responsibility Management – an indispensable element of corporate governance

Hans Lenk /Matthias Maring: Engineering between can and ought: Who is responsible in technological practice and development?

II. EDV²-GERICHTSTAG³ ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

1. Genel Tanıtım

18-21 Ekim 2001 tarihleri arasında gerçekleşen bu etkinliğe Almanya içi ve dışından akademisyenler ve hukukçular katıldı. Sempozyum Üniversite Kütüphanesinde bulunan salonlarda gerçekleştirildi. Program dili Almanca, İngilizce ve Fransızca idi. Bu sempozyumda akademik çalışmaların yanı sıra elektronik ortamda hukuk bilgileri sunan JURIS, BEC’K gibi Almanya’nın önde gelen yayın kuruluşlarının tanıtımları da vardı. Ayrıca Saarbrücken Adalet Bakanlığı ve Barolar da internet ortamında yargı aşamasına nasıl katılacağına dair tanıtımlar yaptılar.

2. Sunulan Bildiriler

20. Eylül 2001

1. Dernek Başkanı Prof.Dr. Maximilian Herber’in Açılış Konuşması
2. Saarland Adalet Bakanı Bayan Ingeborg Spoerhase-Eisel’in Konuşmaları
3. Wolfgang Galowski: “EDV-Gerichtstag’ın Tarihçesi”
4. Nordrhein-Westfalen Adalet Bakanı Jochen Dickmann: “Vatandaş, Hukuk ve İnternet”

5. Dr. Martin Schneider: “Avusturya Mahkemelerinde Elektronik İşlemler”

6. Margaretha Bergmann: “Hukuk ve İnternet” Tecrübe Alış Verişi”

7. Prof. Dr. Michel Vivant: “Üçüncü Bin Yılın Başlangıcında Fikri Haklar”

8. Üye Toplantısı

21. Eylül 2001

1. Prof. Dr. Zhou Lin: “Çin Fikri Haklar Yasasındaki Değişiklikler”

2. Dr. Jens Gaster: “Resmi Dokümanlarda Sınırlama Olarak Fikri Mülkiyet”

3. Carl Fritz Fitting: “Eyaletlerde EDV’nin Durumu ve Elektronik İşlemler”

² EDV (Elektromische Datenverarbeitung) kavramı, “elektronik bilgi işlem” anlamında kullanılmaktadır.

³ EDV-Gerichtstag eV. Almanya’da kurulmuş olan bir dernek ismidir. Geniş bilgi şu internet adresinden alınabilir: <http://edvgt.jura.uni.sb.de/verein/beitritt.shtml>.

4. Dr. Klaus Bacher: "Alman Federal Mahkemesinde (BGH) Elektronik İşlemlerin Hazırlanması"

III. BİR BİLDİRİ ÖZETİ

SİBERETİK: DİJİTAL BİR DÜNYA İÇİNDE SORUMLULUK*

*Prof. Dr. Anton Kolb***

GİRİŞ

Yeni teknolojiler çok hızlı bir şekilde gelişmekte ve insan oğluna bir çok imkanı ve kolaylıkları da sunmaktadır. Ancak bu gelişmeler, aynı zamanda kişinin elinden özgürlüğünü de almaktadır. Determinizm, manipulasyon, bağımlılık, piyasa mekanizmaları (globalleşme) uzmanlaşma ve bölümlenme baskısı günden güne artmakta buna karşın kendi geleceğini belirleme imkanları günden güne azalmaktadır. Bu gelişmelerle birlikte özgürlük ve sorumluluk reddedilecek mi yoksa yeniden mi düzenlenecek?

Burada yedi tez içinde sorumluluğun gerekliliğine işaret edilecektir. Araştırma, teknik ve bilim, özellikle hayat, birlikte yaşama, insanlık, insani değerler, dayanışma, adalet, barış ve insan haklarından oluşan bir alanda yoğun bir şekilde yaptıklarının anlamları ve amaçları ile meşgul olmalıdırlar. **Bilim ve teknik, insanlar içindir ve herşeyi kendileri adına yapma hakları bulunmamaktadır.**

1. Sorumluluğun şartı olarak özgürlük

Özellikle yeni medya, "tam özgür olmalısın" sloganını dile getirmektedir.

* Bildirinin orijinal ismi „Cyberethik: Verantwortung in einer digital vernetzten Welt“, Congress-Dokumentation, Saarbrücken 2001, s. 563-569.

** 1931 doğumlu olan Prof. Kolb, Graz Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde çalıştı. Felsefe tarihi, felsefi antropoloji, mantık, gibi dersler verdi. İki defa Graz Üniversitesinde Katholische-Theologische (ilahiyat) Fakültesinde dekanlık yaptı. Avusturya Rektör Toplantılarının ve Avusturya Profesörler Birliğinin başkanlığını üstlendi. Şu anda Avusturya Üniversite ve Yükselkokullar Ulusal Toplantısının başkanıdır.

Burada basın, enformasyon ve konuşma özgürlüğü gibi dijital dünyaya bir giriş özgürlüğü düşünülmektedir. Şayet böyle bir özgürlük varsa, yani araştırma, öğrenme özgürlüğü bulunuyorsa bu takdirde girişte söylenen determinizm nasıl doğru sayılacak?

Özgürlük ölçüsünde sorumluluğun ölçüsü de büyüyor. Sorumluluk, özgürlüğün meydan okumasına bir cevaptır. Son zamanlarda (düşünce) özgürlüğü seslerinin daha yükselmesi, determinizmin kuvvetlenmesi ve devlet kontrolünün de artması enteresandır. Tekniğin geliştirdiği casusluk, "Echelon" denilen gözetleme sistemi, bu hususta bir sivri uç olma özelliği gösteriyor. Şimdiki zamanda birbirine ters iki eğilim bulunmaktadır: tam bir liberalizm ve tam bir determinizm.

2. Varolma ve Mantalitenin Nedenselliği

Farklı bilimlerin kendine ait ve sınırlı konuları bulunmaktadır. Madde-nin/özdekin açıklanmasının tabii ve teknik bilimlerin ortak konusu olduğu söylenebilir. Ruh ve aklın bir araya gelmemesi veya en azından ihmal edilmesi akla aykırı değil midir? İnternette madde, beden, temas, boyut ve zaman azalmakta veya yadsınmaktadır.

Fizikçiler, elektrik gücü dolayısıyla bir etkilenmenin yayılmasını anlatıyorlar. Varlık ve ruhun nedenselliği çok taraflı bir şüphe içinde kalmaktadır. Deneyler, tabii bilimlerin metodlarını ilmi olarak caiz görseler bile şu vurgulanmalıdır ki, burada fizik üzerinde mantalitenin etkisi, beyin üzerinde aklın etkisi, bedenin üzerinde ruhun etkisi ve bilinç dolayısıyla maddenin etkilenmesi ve de iki taraf arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. Şayet bilinç, realitenin aktif elemanı olarak kabul edilmezse fiziki teori tam olamaz.

Günümüzde tıpçılar ve fizikçiler insanın bütün bu unsurlarını bir araya getiren bir yol izlemektedir. Günümüde birey, "biofizikisosal bütün" olarak anlaşılmalıdır.

3. Teknik ve Tabii Bilimlerin Sınırları

Şimdilerde "sınırsızlık", internetin bir galibiyeti, internetin, globalleşme (sınırsız büyüme), gen teknolojisi (sınırsız hayat) ve özgürlüğün ilerlemesi olarak alkışlanmaktadır. Sınırsızlık ve sonsuzluk insanı daima büyülemiştir. Günümüzde ayrıca sınırların çok taraflı olarak ertelenmesi de ortaya çıkmıştır.

Sınırsızlık ve sınırsız ilerleme şüpheli unsurları da doğurmaktadır. İlerlemenin bulacağı şeyi kim tayin ediyor ve neden vazgeçiliyor? Bilgisayar ve robotlar ne kadar insan yerine geçiyor, kullanılıyorsa o kadar da insanın ahlak ve haysiyeti tehlikeye düşüyor demektir. **İnsanı ve haysiyetini imal edilene ve "insanın yaptığına" teslim edemeyiz.** Bilgisayar ve internet ikinci derecededir ve bilgi ve eğitim için yeterli değildir. İnternetin kitle enformasyonu hiç bir şekilde bilim, eğitim ve kültürle özdeş tutulamaz.

4. Teknik ve Bilimin Değer Özgürlüğüne Karşı

Bilim, teknik ve pozitivism, bugün ahlak, iyilik ve etik gibi kavramların objektifliğini yadsıyarak bunları subjektif değerler haline getirmek istemektedir. Belki ilk bakışta bunlar arasında çok büyük fark yok gibi görünmektedir. Ancak bilimler arasında, insani değerler arasında kesin ve titiz sınırlar bulunmamaktadır.

Bugün kim bilimin değer özgürlüğünden bahsediyor ise o kimse artık değer ve değersizlik üzerine hiç bir şey söyleyemeyecektir. Bunlar üzerine söylediklerinin ilmi bir kıymeti olmayacaktır. Burada artık yönelinecek bir objektivite de kalmamıştır. **Değer özgürlüğünün herhangi bir değeri yoktur.** Değer özgürlüğü, değerle değersiz arasında bir ayrım yapma kabiliyetine sahip değildir.

Objektifliğin ve gerçekliğin elde edilmeye çalışılması, değer özgürlüğü anlamına gelmez, aksine değer ve sorumluluğu ifade eder. Bilimin objektifliği ve tarafsızlığı yüksek bir değeri ortaya koymaktadır. Değer özgürlüğü ise objektiflikle eş tutulamaz.

5. İlmî ve Politik Sorumluluk

Bu iki sorumluluk çeşidinde ikili bir ayrım yapılamaz, birbiri yerine konulamaz ve biri diğerini azaltamaz. Bu iki sorumluluk birbirine aittir ve birbirini tamamlamaktadır. İlim şimdiye kadar ilke olarak sebepleri araştırmıştır. Araştırması ise ilerde etki ve sonuçları da kapsayacaktır. Sebepler ve etkileri hem politik hem de bilimin alanındadır. Politik sorumlulukla bu yakınlaşma üniversitelerin otonomluğunu etkilemez.

Böyle bir sorumluluğun olması için bugün kafi sebepler bulunmaktadır. Şayet ilerdeki rizikolar görülebiliyorsa sorumluluktan kaçmak da imkansızlaşacaktır.

6. Ferdi ve Kollektif Sorumluluk

İlmî araştırmaların sonuçlarına göre uzun zamandan beri teori ve pratikte ferdiyetçilik artmaktadır. Fertlerin etkisinin ise –ulusal devletler gibi- azaldığı görülmektedir. Daima değişen ekonomik ve sosyal bir çevrede bulunuyoruz. Bir anda globalleşme, piyasa araçları gibi kavramlarla karşılaşmaktadır. Bir çok gözlemcinin düşüncesine göre yeni medyalar açısından “**dijital mezarlığın**” gitgide büyümesine rağmen dünya çapında ağa giriş henüz sağlanamamıştır. **(Bilgi) fakirleri yine fakir, (bilgi) zenginleri ise daha zenginleşmektedir.** Bu gelişme şimdilerde birleşik bir bilime, bütünlüğe, anlayışa, bağlantıya, sürekliliğe, kimliğe, uyarlamaya ve amaçlara özlemi doğurmuştur.

Bu alanda ferdi ve kollektif bir sorumluluk gerekmektedir. Sorumluluk öncelikle ferde yüklenmelidir. Sorumluluk ve etki kullanma da fertten kollektif alana doğru yayılmaktadır.

İnternet bağlamında sorumluluk için ciddi tartışmalar olmakla birlikte burada liberaller ile ekonomik çıkar baskılarının, ebeveyn, öğretmenler, toplum ve diğer kesimlere baskın olduğunu belirtmek gerekmektedir. Fakat problem, suçluluğun, anonimliğin, insan hakları ve kişisel bilgilerin uluslararası alanda ihlali nedeniyle kuvvetlenmektedir. Bu sebeple bilim, teknik, politik ve ekonomik alanlar, bağımsız kuralları ve hukuk ve politik alanla birlikte de kuralları düzenlemekle yükümlüdür. Kimliksizlik, süreksizlik ve belirlenememezlik sorumluluğun gerçekleşmesini zorlaştırmaktadır.

7. Rizikolara Karşı Mücadele ve Yükümlülükler

Politik, ekonomik, teknik ve medya alanında, kalıplaşmış deyimle internet bir şans kapısını da aralamaktadır. Bu gerçeği kabul etmeme ve tak taraflılık ile birlikte, zarar doğuracak mevcut rizikolara karşı sorumluluğu, karışmayı, müdahaleyi gereksiz kılmaktadır. Halbuki gelişen teknolojinin oldukça zararlı tarafları da bulunmaktadır. **Eğer her şey iyi değilse, pozitif değilse, o zaman bir şeyler yapılmalıdır.** Şu altın kural ilim adamları için de geçerlidir: **“Sana yapılmasını istemediğin şeyi, sen de başkalarına yapma!”** **“Sorumluluk ilkesi hepimiz için geçerlidir”**(H. Jonas).

Diyalog ve disiplinler arası çalışma, bilimin tek taraflılığını azaltmaktadır. Disiplinler arası çalışma sorumluluğu gerektirmektedir. **Hiç bir bilim dalı tek başına amacına ulaşamaz.** Bu sebeple ekonomi, kültür, politika, din ve toplumun birlikte çalışmasına ihtiyaç vardır.